

8.3. lecke: A társadalmi szerződésről 2 – A politikai hatalomról

Azt kell megértenünk, milyen annak a politikai berendezkedésnek a struktúrája, amely a fent meghatározott szerződésre épül.

A szerződés hozza létre az államot.

Ez az egyének fölött álló, s valamennyi egyén egyesüléséből származó személy valaha a *község (Cité)* nevet viselte, ma pedig a köztársaság (*République*) vagy politikai társadalom (*corps politique*) nevet viseli, tagjai *államnak* nevezik, amennyiben nem cselekszik, főhatalomnak (*souverain*), amennyiben cselekszik, és egyszerűen csak *hatalomnak (puissance)*, amikor a hozzá hasonló alakulatokkal vetik össze. (276-277)

A szerződés egységet hoz létre a sokaságból, és ez az egység maga is személy, amennyiben cselekedni képes. Ez a politikai közösség, állam. Az állam egyúttal államhatalom, amelynek Rousseau két formáját különbözteti meg: a **főhatalmat** és az **egyszerű (végrehajtó) hatalmat**. A **főhatalom letéteményese a nép**, hiszen a nép egysége jön létre a szerződéssel, amikor az emberek lemondanak saját jogaikról és hatalmukról.

Ami a társulás tagjait illeti, ezek együttesen a *nép* nevet viselik, külön-külön pedig *polgároknak (Citoyens)* nevezik őket, amennyiben a főhatalom részesei, és *alattvalóknak (sujets)*, amennyiben alávetettek az állam törvényeinek. (277)

elemé Rousseau politikai gondolkodásnak. Ezt Rousseau **egyén és hatalom kettős viszonyának** nevezi.

A nép az egyének egysége, amelyet a szerződés hoz létre. Azok, akik a népet alkotják ugyanakkor nem szűnnek meg egyének lenni. A politikai társadalomban azonban az egyének státusza megváltozik, és e megváltozott státuszban is egyfajta **kettősség jellemzi őket** attól függően milyen viszonyban állnak a hatalommal. Az egyének, akik a népet alkotják, a főhatalom letéteményesei, mint a nép része. Ugyanakkor a hatalomnak alá vannak vetve, amennyiben a hatalom fölöttük áll. Ettől függően hívják őket **polgárnak** vagy **alattvalónak**.

Az egyének e **kettős státusza** nagyon fontos

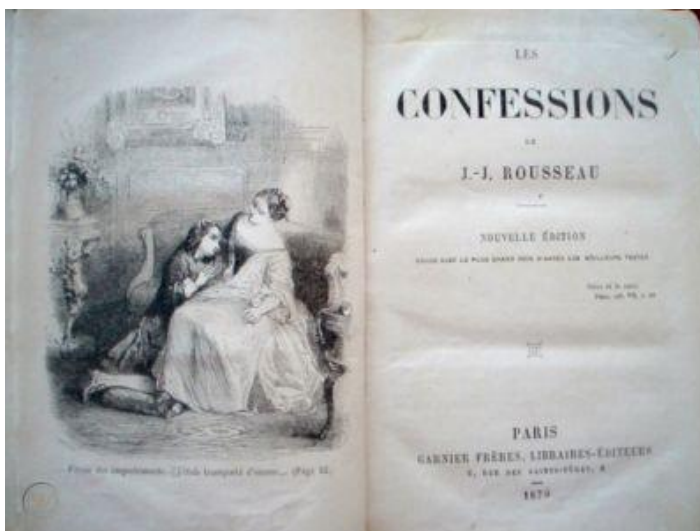
A társulás kinyilvánításakor a magánszemélyek és a köz (*public*) kölcsönös kötelezettséget vállalnak egymással szemben, minden egyén úgyszólván önmagával szerződik, és kettős kötelmet vesz magára: mint a főhatalom részese a magánszemélyekkel szemben, és mint az állam tagja a főhatalommal szemben vállal kötelezettséget. (277)

Az egyének alkotják a közösséget. És ennyiben szerződnek önmagukkal, hiszen ha az egyén a közösséggel szerződik, akkor önmagával szerződik. Még pontosabban: a szerződés hozza létre a közösséget, akivel az egyén szerződik. Ebből következik **az egyén és a hatalom kettős viszonya**, valamint a **kötelezettség kettős jellege**, amelyet minden egyén magára vesz.

(1) Egyrészt az egyén mint a főhatalom részese (polgár) kötelezettséget vállal arra, hogy a **szerződést betartja**, ami ebben az esetben annyit jelent, hogy **a főhatalom kötelezi magát a szabadság biztosítására** a politikai közösségben.

(2) Másrészt az egyén mint az állam tagja (alattvaló) kötelezettséget vállal **a szerződés betartására**, azaz a törvények betartására, és **mások szabadságjogainak a tiszteletben tartására**.

Az, hogy a **nép a főhatalom** (*souverain*) **letéteményese** nem más, mint a **népszuverenitás elve**. Ezt az egyik legfontosabb jellemzője Rousseau politikai filozófiájának. Ez nem csak azt jelenti, hogy a politikai hatalom „alulról” származik, mint általában a kontraktualistáknál, hanem azt is jelenti, hogy a nép soha nem mond le a hatalomról, nem ruházza azt át másra, hanem ő annak letéteményese. Ez nyilván sokkal erősebb megoldás, mint Hobbes-nál, akinél a szerződés során az individuumok átruházzák a hatalmukat a Leviatánra. De még Locke-nál is erősebb, hiszen itt az individuumok nem egy választott testületre vagy uralkodóra ruházzák át az individuumok hatalmát, hanem saját magukra, mint népre ruházzák, és meg is tartják azt.

Ugyanakkor Rousseau a **hatalmi ágak szétválasztásával** is operál, amennyiben megkülönböztet egymástól főhatalmat (*szuverenitást*) és végrehajtó hatalmat (*puissance*)

Minden szabad cselekvést két ok idéz elő: az egyik erkölcsi jellegű, vagyis a cselekvést elhatározó akarat, a másik fizikai, vagyis a végrehajtó erő (...) A politikai testületnek is ugyanazok a rugói: benne is megkülönböztetjük az erőt és az akaratot. Az előbbit törvényhozó hatalomnak, a másikat végrehajtó hatalomnak nevezzük. (320)

A főhatalom vagy szuverenitás a törvényhozó hatalom. Ezt a nép gyakorolja. Ezt közvetlen demokráciával (népszavazás), vagy képvisleti demokráciával (parlament) gyakorolja. **A végrehajtó hatalom feladata a nép által hozott törvények betartatása.** Ezt a hatalmat gyakorolja monarchiában a választott király vagy köztársaságban a választott kormány. Nyilvánvaló, hogy a végrehajtó hatalom a főhatalomnak van alárendelve és neki tartozik felelősséggel.

Mi tehát a kormányzat? Az alattvalók és a főhatalom közé iktatott testület, amely kölcsönös kapcsolatot létesít közöttük, s feladata a törvények végrehajtásában és mind a polgári, mind a politikai szabadságok fenntartásában rejlik. (321)

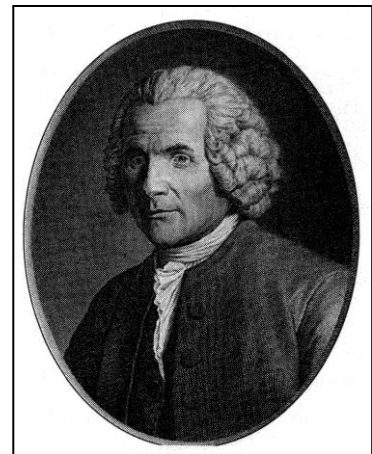
A kormányzat tehát összeköttetést létesít az általános törvények és az alattvalók között. Azért van rá szükség, mert az egyének egyszerre a főhatalom hordozói mint polgárok és egyszerre a hatalomnak alávetettek mint alattvalók. A végrehajtó hatalom fő feladata, hogy a törvényeket betartassa az alattvalókkal.

Rousseau hangsúlyozza, hogy **a végrehajtó hatalom kinevezése nem része a társadalmi szerződésnek.** Ez teljesen eltérő vonás Hobbes és Locke szerződéselméletéhez képest.

„Ez csak közönséges megbízatás, hivatal, amelyben a vezető a főhatalom egyszerű tisztviselőjeként s az ő nevében gyakorolja a hatalmat, melynek csupán letéteményese, s amit a főhatalom korlátozhat, módosíthat, és tetszése szerint visszavehet.”

A kormányzat tehát csak egy adminisztratív funkció, amellyel a főhatalom megbízza az általa választott személyeket. Ezt a funkciót bármikor visszaveheti.

Rousseau-nál tehát megérthetjük **a hatalmi ágak szétválasztásának** szükségességét, amelyet először Montesquieu fogalmazott meg. A **főhatalom** a törvényhozó hatalom, amely a parlamentben vagy a nemzetgyűlésben testesül meg. Itt hozzák a törvényeket. A **végrehajtó hatalom** a kormányzat, amely a törvények végrehajtásáért felelős. (És harmadik hatalmi ág a **bírói hatalom**, amely az igazságszolgáltatásért felelős, de ezzel Rousseau nem foglalkozik külön.)

Összefoglalás

A szerződés során az egyén a közösséggel szerződik, és mint a közösség része: önmagával. Így jön létre a politikai közösség, a nép és a főhatalom. A főhatalom letéteményese a nép (népszuverenitás elve). Az egyén kettős viszonyban áll a politikai közösséggel:

egyrészt mint a nép része a főhatalom letéteményese, és polgár, másrészt a hatalom alávetettje, és alattvaló. Rousseau megkülönbözteti egymástól a hatalmi ágakat: a főhatalmat és végrehajtó hatalmat. A főhatalom a törvényhozó hatalom, megtestesítője a nép, a törvényhozó hatalom a kormányzat, adminisztratív, a főhatalom által megbízott hatalmi ág, amelynek feladata a törvények betartatása.

Kérdések:

Mit hoz létre a társadalmi szerződés Rousseau szerint?
Kivel szerződnek az egyének a társadalmi szerződés során?
Milyen státuszai vannak az egyéneknek a politikai közösségben?
Mit jelent a népszuverenitás elve?
Mi a különbség a főhatalom és a végrehajtó hatalom között?
Ki gyakorolja a főhatalmat?
Ki gyakorolja a végrehajtó hatalmat?
Miért van szüksége Rousseau-nak a hatalmi ágak szétválasztására?